

Colocviul național „Paul Cornea”

19-20 mai 2023

Rezumate acceptate pentru secțiunea *Studii culturale*

Cercetarea festivalurilor. O nouă ramură a studiilor culturale?

Andrei-Theodor BULBOACĂ-TRIF, Universitatea din București

E-mail: andrei-theodor.bulboaca@drd.unibuc.ro

Keywords: muzică, festivaluri, cultură, patrimoniu, comercial

Comunicarea de față își propune să aducă în fața comunității academice, dar și a celor interesați de acest subiect, o nouă temă de cercetare, trecută cu vederea în domeniul studiilor culturale, și anume festivalurile și ceea ce înseamnă ele pentru cultura română actuală. Piața de festivaluri din România s-a dezvoltat extrem de mult în ultimii ani, variind de la festivaluri de teatru, muzică, film, gastronomice, medievale etc. În principal, studiul nostru se va baza pe cercetarea festivalurilor de muzică, aceasta fiind și tema de cercetare a tezei mele de doctorat. Un astfel de eveniment nu înseamnă doar distracție, ci înseamnă și elemente de psihologie, sociologie, etnologie, dar și chestiuni mai pragmatice cum ar fi bugete sau impactul asupra turismului local. În alte țări există deja în universități, programe de studiu intitulate *Festival Studies*, ce abordează această ramură a studiilor culturale, iar ca exemplu putem oferi exemplul *Eurovision*, ce are dedicate numeroase studii academice. România are o tradiție lungă în organizarea de astfel de evenimente, iar din volumul coordonat de către Constanța Vintilă-Ghițulescu și Mária Pakucs, intitulat *Spectacolul public între tradiție și modernitate: sărbători, ceremonialuri, pelerinaje și suplicii (secolele XIV-XIX)*, aflăm că evenimente de tip festival s-au desfășurat la Sibiu încă din anul 1579. Ceea ce dorim să demonstrăm în această comunicare este că indiferent de perioada istorică, fenomenul de festival a jucat un rol important în istoria culturală a României, fie că vorbim de epoca medievală, comunistă sau prezentă, și de aceea merită mult mai multă atenție din partea comunității academice. Pentru că ne place sau nu să recunoaștem, piața este într-o continuă creștere, iar evenimentele de tip festival muzical și nu numai vor domina piața din România. Un alt paradox ce se naște este acela că pe de o parte România și-a distrus festivalurile concurs, cum ar fi Mamaia sau Cerbul de Aur, în timp ce țări ca Italia sau Suedia își consideră festivalurile proprii patrimoniu cultural, dar a cunoscut o explozie pe piața de festival comercial. În anul 2021, când pandemia era în toi și în Europa nu se desfășura nimic, în țara noastră se petreceau simultan trei evenimente: *Saga*, *Untold* și George Enescu, lucru ce a născut un turism extraordinar, dar a și transformat România într-un pol al distracției.

Moartea ca afacere de succes: câteva direcții de cercetare

Elena BORȚUN (SIMA), Universitatea din București

E-mail: folclor_elenasima@yahoo.com

Keywords: moarte, rituri funerare, mercantilizare, actanți, globalizare

Tradițiile funerare reflectă, în toate culturile lumii, concepțiile despre sensul existenței, relația dintre Sacru și profan, dar și cele sociale, în special, familiale. Omul arhaic a susținut o serie de

practici funerare ce erau riguros respectate de întreaga comunitate, ele fiind fundamentate pe filoane mitice transpuse în credințe care asigurau eficiența. Scopurile acestor practici foarte bine conservate în cultura română sunt: respectul față de decedat, agregarea acestuia în rândul bunilor și al străbunilor, dar și consolarea și protecția familiei și a comunității de influențe nefaste.

După perioada de opresiune comunistă, odată cu libera circulație, influența urbanului și contactul cu alte culturi aduc transformări și riturilor funerare. Globalizarea facilitează transferul cultural, devenind direct responsabilă de schimbările apărute la nivel mentalitar și comportamental.

Dacă în mediul rural, în vatra satului, încă mai putem găsi actanți activi în rândul familiei și/sau apropiaților, implicați în performarea riturilor funerare liminale și postliminale, în mediul urban, membrii familiei devin actanți pasivi (beneficiari), aceste rituri fiind preluate de către instituții ale statului și firme specializate.

Acest studiu propune câteva direcții și metode de cercetare a transformărilor rituale datorate mercantilizării morții.

Ipostaze ale morții în lirica de cătănie transilvană

Anca Lavinia CASA, Universitatea din Oradea

E-mail: casalavinia@yahoo.com

Keywords: *moarte, ritual, soldat, război, cătănie, simbol*

Moartea a preocupat dintotdeauna ființa umană; această temă a fost abordată în diverse domenii: religie, filosofie, literatură, dar o regăsim și la omul simplu din popor, care a încercat să-i pătrundă tainele, plâsmuind o serie de superstiții. Războiul a reprezentat pentru soldatul român pretextul de a-și exprima, prin intermediul versurilor, sentimente profunde de dor, de jale, de dragoste, dar și concepția asupra morții, una din temele predilecte ale cântecului de cătănie.

Vom urmări pe parcursul acestui studiu două ipostaze ale morții în contextul războiului, în lirica transilvană: *moartea fizică* și *moartea spirituală*.

Moartea fizică, pe câmpul de luptă, este cea mai dureroasă ipostază; concepție care a generat unele obiceiuri atipice, în cadrul colectivității rurale: *bocirea tânărului* înainte de plecarea la cătănie, în eventualitatea morții departe de casă, sau *înmormântarea simbolică*. Oamenii au ajuns să deosebească *moartea bună* de *moartea de cătănie* sau de *moartea în străini*. În Transilvania, exista obiceiul „de a i se face un stâlp celui decedat în străini, care, după patruzeci de zile, era îmbrăcat cu ie sau cămașă, i se făcea apoi slujba funerară propriu-zisă, iar ulterior stâlpul era înfipt în pământ”¹. Totodată, se credea că moartea departe de casă și lipsa ritualului sunt cauzate de *un blestem sau de ursită*².

Aceste manifestări erau firești într-o societate dominată de imperiul morții. Scenele dramatice nu se petreceau doar în gări, la despărțire, bocirea se continua și pe front, unde soldații răniți preluau rolul bocitoarelor. Tăslăuanu consemnează în lucrarea sa, *Trei luni pe câmpul de război. Ziarul unui ofițer român în armata austro-ungară, care a luat parte cu glotașii români*

¹ Simion Florea Marian, *Înmormântarea la români*, Edițiunea Academiei Române, București, 1892, p. 357.

² *Ibidem*.

*din Ardeal, la luptele din Galiția, momentul în care un soldat rănit la șold începe să se vaite, iar camarazii lui încep să bocească împreună cu el*³. Despre încetarea bocirii nici nu putea fi vorba, deoarece acei tineri simțeau iminența morții la tot pasul. De asemenea, un alt comportament atipic al soldaților, observat și consemnat de autor era tendința *de a-și da de pomană*.

Moartea spirituală, experimentată la nivel cognitiv și emoțional, survenită în urma unor experiențe traumatizante, trăite de soldatul ardelean, combatant în perioada celor două conflagrații mondiale, generează o paletă variată de trăiri: angoasă, spaimă, neputință, frustrare, apatie, care contribuie la dezumanizarea individului. „Vreo doi trăgeau de moarte. Ne abrutizasem așa de mult că nu ne mai impresiona moartea”⁴. Putem interpreta acest aspect ca pe o transcedere în lumea imaterialului, generată de impactul puternic al fronturilor de luptă asupra tânărului soldat. Lipsa apei, a hranei sau a somnului, omniprezența morții, precum și condițiile mizere din cazarme sau din tranșee creează predispoziția spre interiorizare. Experiența morții percepută ca implacabilă îngrozește; determină refugiul tânărului în trecut, într-un spațiu familiar, capabil să-i ofere protecție. În cazul țăranului ardelean, acest spațiu este satul natal, un loc bucolic, încărcat de semnificații, evocat adesea în poezia de cătănie.

Moartea, sub diversele sale aspecte, este tratată ca temă predilectă, în lirica de cătănie, începând cu perioada stăpânirii Imperiului Austro-Ungar, când serviciul militar devine obligatoriu, ieșind astfel din sfera firescului și generând schimbări de atitudine la nivelul mentalului colectiv.

Entangled Memories: viziune literară și artistică asupra Crimeei

Alina COSMA, Universitatea din București

E-mail: alinarozcosma@gmail.com

Keywords: *Crimeea, entangled memories, Ucraina, artă, I. Aivazovski*

Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură UNESCO a adăugat recent Centrul Istoric al Odesei (Ucraina) pe Lista Patrimoniului Mondial. Odesa face parte din Peninsula Crimeea și este un port legendar la Marea Neagră, care și-a pus amprenta asupra cinematografului, literaturii și artei universale, având o istorie complexă și o moștenire culturală relevantă. A făcut parte din Rusia până în 1954, când a fost transferată în Republica Socialistă Sovietică Ucraineană. După prăbușirea Uniunii Sovietice în 1991, Crimeea a devenit parte a Ucrainei independente. În 2014, Rusia a anexat Crimeea în urma unui referendum. De atunci, situația din Crimeea a fost o sursă de tensiuni internaționale și un subiect de dispute politice în curs.

Crimeea nu este doar punctul central al conflictelor geopolitice, ci și sursă de inspirație artistică și literară. Crimeea a atras întotdeauna un număr mare de personalități culturale, printre care A. Pușkin, M. Gorki, A. Akhmatova, I. Bunin, M. Țvetaeva, I. Babel, B. Pasternak etc. La fel ca Anton Cehov, de origine rusă, autorii care au scris despre peninsula nu au fost nativi din Crimeea.

³ Octavian C. Tăslăuanu, *Trei luni pe câmpul de războiu. Ziarul unui ofițer român în armata austro-ungară, care a luat parte cu glotașii români din Ardeal, la luptele din Galiția*, Ediția a II-a, Editura Librăriei Școalelor C. Sfetea, București, 1915, p. 204.

⁴ *Ibidem*, p. 144.

În această comunicare prezint câteva perspective asupra Crimeei, începând cu picturile lui Ivan K. Aivazovski (1817-1900), și selecții de texte dintre cele ale autorilor menționați mai sus. Pentru o viziune actuală asupra Crimeei, mă voi opri asupra poeziei contemporane a lui Ilya Kaminsky și o selecție din operele artiștilor contemporani.

Reprezentări ale tigrului în cultura coreeană

Iulia-Georgiana ENE (IORDACHE), Universitatea din București

E-mail: iulia.georgiana.iordache@gmail.com

Keywords: *Tangun, tigrul, identitate națională, budism*

În această lucrare voi urmări evoluția reprezentării tigrului în cultura coreeană, acesta fiind un simbol constant, prezent de-a lungul timpului și având diferite semnificații în funcție de perioada istorică și de modalitățile de redare a lui.

Prima apariție a tigrului este în mitul lui Tangun, fondatorul regatului coreean, consemnat pentru prima dată în anul 1285, în cartea Samguk Yusa („Fapte memorabile din perioada celor trei regate”), scrisă de către călugărul budist Ilyon. Tigrul și ursul, animalele prezente în acest mit sunt totemuri ancestrale, simboluri ale originii clanurilor coreene și de asemenea, ele devin și un simbol al intervenției divine și al identității naționale.

Tigrul poate întări valori confucianiste, precum pietatea filială, evidențiată atât în texte, dar și în opere de artă cu temă budistă. În pictura Joseon din sec. XVIII, tigrul este expresia demnității și virtuților. Deși era perceput în realitate ca o un animal periculos ce anunța catastrofe, numeroase picturi populare „Minhwa” includ și imagini ale tigrului, sub forma unei creaturi ce are capacitatea de a alunga spiritele rele. În budismul coreean, tigrul a fost adorat ca zeu al muntelui.

În 1909, un tânăr naționalist coreean a introdus în revista studentescă „Sonyon” un desen ce reprezenta peninsula coreeană sub forma unui tigrul. În timpul ocupației japoneze (1910-1945), tigrul a devenit simbol al poporului coreean și mai ales, al rezistenței și independenței. La Jocurile Olimpice din 1988 de la Seul, Coreea de Sud a fost reprezentată de mascota cunoscută sub numele de „Tigrul Hodori”, urmând apoi ca imaginea tigrului să se repete la Jocurile Olimpice de Iarnă de la Pyeongchang. Tigrul Soohorang din 2018 devine în acest context un simbol al prosperității și protecției.

Pre-Raphaelitism and Art for Art's Sake

Maria Cristina FÜLÖP, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

E-mail: cristina_fulop@yahoo.com

Keywords: *Pre-Raphaelite, aesthetic, beauty, art, Victorian*

The works of French symbolists Theophile Gautier and Charles Beaudelaire are often cited as influences on the Art for Art's Sake movement. However, the Romantics and the Pre-Raphaelites are responsible for the trend in British art and literature. It's the end product of the Cult of Beauty, which youthful painters and poets had been cultivating since the mid-century movement against traditional painting styles, and which had spread to all facets of life by the turn of the century. The Victorian aesthetic movement was an attempt to escape the harsh

realities of the industrial revolution and modern morality by immersing oneself in the romantic and generous world of the Middle Ages. There is a marriage between the arts espoused by young academics educated in more than one area who, throughout their career, constantly pursue their ideal of creative expression and make it into a lifestyle guidebook to which the aesthetic society adheres.

The Victorian period was a watershed for British culture because it marked the beginning of a movement away from morality and toward hedonism. The aesthetes defined the pursuit of pleasure and beauty as the aim of life and in their time became notorious for their habits of passion and excess, in the forms of sensuality and sexuality. They argued against the prevailing Christian-based morality of the day, which had resulted to a lax morality that was itself a cause of decadence.

Istoria rromilor

Dumitru-Marian GHITĂ, Universitatea din București

E-mail: ghitadumitrumarian@gmail.com

Keywords: *origine, identitate, cultură, specific, limbă*

O carte fără autor. Etnia romă reprezintă o parte a acestei lumi, dar și o lume separată, plină de mister și fantezie. Specifice acesteia sunt libertatea, talentul artistic și modul de viață caracterizat prin lipsa unei așezări stabile. Un copil din flori, o noapte care-și așteaptă ziua sau mai bine zis o carte fără autor. Spiritul rrom este atemporal în lume, în literatură, în pictură și mai ales în muzică. Psihologia acestui popor stă ascunsă, într-o origine (ne)cunoscută, îndeosebi, plină de legende și o identitate bine păstrată până astăzi.

Nu cunoaștem cu exactitate când au venit primii rromi pe teritoriul României de astăzi, însă o atestare documentară a rromilor de pe teritoriul României actuale, emisă în Argeș, datează din 3 octombrie 1385, când domnitorul Țării Românești, Dan I, dăruiește Mănăstirii Tismana posesiunile care aparținuseră mai înainte Mănăstirii Vodița de lângă Turnu Severin, posesiuni primite de la unchiul său Vladislav I, între care și 40 de familii de țigani. Gheorghe Sarău, lingvist român și activist pentru propășirea etniei rrome, este unul dintre cei care susține această ipoteză. De asemenea, afirmă că rromii erau prezenți în Țara Românească cel puțin din perioada 1364-1373, cât a durat domnia lui Vladislav Voda, deci cu 12-21 de ani mai înainte, față de anul primei lor menționări documentare cunoscute (1385). Dintr-un anumit punct de vedere putem spune că Principatele Române au constituit o sursă de adăpost pentru rromi. Un refugiu neașteptat, dacă ne gândim că în toate țările Europei de Vest, rromii, le era interzisă accesarea, dar nedorit, deoarece în scurt timp, aceștia au devenit sclavi, mai bine zis au fost ținuți sclavi aproape o jumătate de mileniu.

Copilăria în timpul epidemiilor de holeră din spațiul românesc al celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea: realități sanitare *versus* reprezentări literare

Marina ÎNGUSTU, Universitatea din București

E-mail: marina.ingustu@yahoo.com

Keywords: *copilărie, holeră, carantină, medicalizare, memorialistică*

În a doua jumătate a secolului XIX, spațiul românesc a cunoscut două evoluții circumscrise fenomenului de modernizare, respectiv profesionalizarea și medicalizarea societății: acum s-au pus bazele unui sistem modern de învățământ medical, a fost alcătuit un corp sanitar românesc, iar, începând cu reforma din 1881, asistența medicală s-a generalizat, prin apariția primelor spitale moderne din mediul rural. În același timp, odată cu fondarea statului român modern și odată cu adoptarea unui proiect național, elitele și-au îndreptat atenția spre corpul copilului, un actor acum relevant prin prisma calității sale de viitor cetățean și, în plan ideologic, de personificare *in nuce* a corpului național. Copiii au devenit nu doar beneficiarii unor politici sanitare și evoluții instituționale în domeniul pediatriei, nu doar personaje ale unei literaturi medicale moderne, ci și subiect al unui nou tip de discurs științific, discursul igienist, care, transformând igiena într-una dintre paradigmele modernizării, a legat irevocabil sănătatea individuală de salubritatea spațiului public.

Deși martoră a acestor majore inovații sanitare, dominată de pauperism și încă tributară medicinei empirice, populația Vechiului Regat a rămas vulnerabilă în fața hazardului. Afectând cu recurență spațiul românesc, epidemiile de holeră și, în special, felul deficitar în care acestea au fost gestionate au dus tocmai la reevaluarea ideii de progres științific, conștientizându-se faptul că, la finalul secolului XIX, medicina modernă încă nu reușise să se impună în fața celei empirice. Victime ale acestor realități sanitare au fost și copiii, copilăria în timpul holerei constituind chiar un subiect – deși tangențial abordat – al literaturii române, regăsit în opere consacrate precum *Amintiri din copilărie*, *Amintirile* lui Radu Rosetti sau *Codin*, microromanul lui Panait Istrati. Prin recurs la reprezentările literare, comparate cu literatura științifică a vremii, cu arhive și discursuri instituționale, comunicarea propusă va încerca să reconstituie reperele copilăriei desfășurate în timpul epidemiilor de holeră și, în general, măsura în care copilul a resimțit trauma modernizării medicale.

La gestion du patrimoine culturel immatériel: une étude de cas franco-roumaine

Amandine LEPORC, Universitatea de Vest din Timișoara

E-mail: amandine.leporc@e-uvv.ro

Keywords: *patrimoine culturel immatériel, UNESCO, Banat, Béarn, gouvernance*

Le patrimoine culturel immatériel est un concept récent introduit par l'UNESCO dans sa *Convention pour la Sauvegarde du patrimoine culturel immatériel* publiée en 2003. Malgré un effort de définition, le patrimoine culturel immatériel reste un concept assez flou pour les communautés et toutes les institutions/acteurs devant travailler de près ou de loin avec cette nouvelle catégorie de patrimoine. Cette Convention a marqué un tournant dans le domaine des politiques internationales de promotion de la diversité culturelle. En effet, chaque Etat signataire est dans l'obligation de développer des politiques spécifiques et des stratégies nationales et locales adaptées aux réalités de ses territoires, en respectant ses communautés et leurs pratiques traditionnelles.

La Roumanie et la France font partie des premiers signataires de la Convention (2006). Ces deux pays ont publié des lois nationales pour la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel et des réseaux d'acteurs se sont créés pour valoriser les pratiques traditionnelles. Néanmoins, par manque de connaissances sur ce que représente réellement ce patrimoine, peu d'actions ont été réellement menées aux niveaux national et local. Cependant, on observe dans ces deux pays

depuis quelques années, un intérêt croissant pour le patrimoine culturel immatériel qui représente une opportunité pour la valorisation des identités culturelles et le développement local.

Après une brève définition du patrimoine culturel immatériel (i), je m'attarderai plus particulièrement sur les régions du Banat et du Béarn, sur ce choix de comparaison de deux territoires aux identités très fortes, (ii) ainsi que sur leur appropriation (ou non) de la notion de patrimoine culturel immatériel (iii). Il sera question de gouvernance : quels sont les acteurs (politiques, économiques, culturels, associatifs...) qui s'occupent du patrimoine culturel immatériel sur ces deux territoires ? Quelle est leur perception de ce nouveau type de patrimoine? Comment est-il identifié, utilisé et valorisé ? Est-il un levier de développement local?

Percepția celui alt – imaginea românului imigrant în ochii ibericilor

Paula MARIN, Universitatea din București

E-mail: paulamarin03@gmail.com

Keywords: *români, Spania, imigrant, imagine, alteritate*

Alteritatea, fenomen și termen studiat asiduu de-a lungul timpului, atât la nivel științific, cât și academic, reprezintă astăzi un subiect important pentru a înțelege semnificația comportamentelor umane. Cel mai adesea se observă comportamente deosebite față de străini, aici referindu-ne nu doar la persoane necunoscute, ci mai ales la persoane de naționalitate diferită. În acest context, se observă o necesitate de a afla cum sunt văzuți românii care aleg să plece din propria țară pentru a căuta un trai mai bun pe alte meleaguri. Cea mai mare comunitate de români se află în Spania, repartizați în mai multe orașe ale peninsulei, aspect ce presupune capacitatea de a contura și prezenta o imagine complexă și completă a acestora în calitatea lor de imigranți. Cum îi percep ibericii pe români? Imaginea din prezent coincide cu cea a primelor fluxuri de migranți? Răspunsurile la aceste întrebări și la multe altele vor fi date în continuare, fiind susținute și fundamentate de instrumente de interpretare antropologică, sociologică și imagologică. Presa, lucrările științifice, mărturiile și interviurile realizate încă de la instaurarea democrației în România și până astăzi vor fi principalele surse pentru realizarea prezentului text. Mai mult, pentru a crea o imagine lipsită de lacune, se dorește prezentarea unei analize a alterității la nivel cultural și de mentalitate, cu scopul de a confirma sau infirma sintagma *latini, dar diferiți*.

Eresul – Terminologie și delimitări conceptuale

Mădălina MĂNESCU (MARIAN), Universitatea din Oradea

E-mail: madalinamanescu@yahoo.com

Keywords: *Eres, învățătură greșită, teologie, canon, magie*

Comunicarea științifică ERESUL - TERMINOLOGIE ȘI DELIMITĂRI CONCEPTUALE abordează un subiect sensibil în societatea noastră, atât din punctul de vedere al etnologilor, cât și din cel al folcloriștilor, mai ales că atât unii, cât și ceilalți sunt reticenți în a defini termenul deoarece este strâns legat de erezie. De aceea, prin acest demers căutăm să stabilim câteva

considerații teoretice și etimologice, dar și să analizăm din perspectivă teologică, pentru a înțelege mai bine conceptul și pentru a-i cunoaște rapoartele pe care le are atât în trecut, cât și în prezent, în viața omului.

Antichitatea, Evul Mediu, Școala Ardeleană și Dacia Literară reprezintă patru delimitări pe considerăm în abordarea conceptului de eres de-a lungul vremii. În prima secțiune - cea a lumii antice - terminologia de eres apare în operele scriitorilor latini, dar și la filosofi și scriitori și se identifică cu termenul de superstiție. Și unii, și alții erau preocupați de fenomenul superstițiilor și impuneau delimitarea religiei de superstiții, considerând că doar credulii apelează la superstiții.

Dacă în Antichitate, credința creștină era considerată oarecum ca o abatere de la normă, o erezie, iar superstițiile „conviețuiau” cu credințele în diverși zei, în Evul Mediu, raportul se schimbă, în sensul că acum creștinismul pătrunde puternic în toată Europa și credințele acestea străvechi sunt considerate de către Biserică practici vrăjitorești, credințe păgâne sau erezii în general și sunt aspru combătute.

În studiul nostru ne-am oprit asupra unor lucrări folclorice reprezentative pentru subiectul cercetat de noi, dar și asupra perspectivei teologice - de-a lungul vremii – în ceea ce privește eresurile. Am căutat să stabilim clar limita între mistica creștină și eresuri, cercetând o serie de lucrări de specialitate și nu numai, scoțând în evidență profunzimea învățaturii creștine, precum și posibilele cauze ale eresurilor.

Cercul Literar de la Sibiu și filonul folcloric al literaturii române

Ionucu POP, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

E-mail: pop.ionucu@yahoo.com

Keywords: *Cercul Literar de la Sibiu, istorie literară, etnologie, ambiguitate, Ion D. Sîrbu*

Lucrarea de față își propune să analizeze o dimensiune neexplorată a scrierilor Cercului Literar de la Sibiu, anume relația acestora cu filonul folcloric al literaturii române. Atât diversele istorii literare naționale, cât și sintezele academice cu caracter etnologic care vizează relația dintre literatura noastră populară și literatura cultă ignoră contribuția cerchiștilor la filonul menționat, în ciuda unui considerabil corpus de opere în care referința folclorică prezintă o importanță centrală. Faptul nu este de mirare, având în vedere lunga campanie antipășunistă dusă de membrii Cercului Literar în decursul mai multor etape bio-bibliografice. Însă înțelegerea grupării sibiene trebuie completată și prin conștientizarea relației fundamental ambigue a cerchiștilor cu literatura de inspirație folclorică. Scopul lucrării este de a arăta cum relația respectivă depășește deseori atât ideologiile trasate în publicistica Cercului Literar, cât și discursul exegetic asupra operei cerchiștilor.

Jocul video și literatura. Povestirea transmedia în jocul video *Dragon Age: Origins*

Andreea STAHIE, Universitatea din București

E-mail: stahieandreea95@gmail.com

Evoluția tehnologică a permis crearea unui spațiu multimodal în care textul se îmbină cu elemente grafice, auditive și tactile. Unele dintre cele mai complexe medii multimodale din ultimele două decenii ale secolului XXI sunt jocurile video în care sunt integrate toate formele

tradiționale de exprimare, precum literatura. Astfel, întâlnim jocuri video care se inspiră din texte literare (jocurile *Harry Potter*, *Alice în Țara Minunilor*, *Cartea Junglei*) sau jocuri care reinterpretează texte mitologice (*Hercule*). Raportul de intertextualitate dintre jocul video și literatură funcționează și în sens invers, astfel că întâlnim și texte literare inspirate de jocurile video. Indiferent de complexitatea lumii create, principalul scop al jocului video este acela de a-l menține pe jucător activ în lumea virtuală, prin urmare, dezvoltatorii de jocuri video aleg să extindă poveștile în medii exterioare universului virtual, precum cărțile tipărite. Astfel, apare un nou tip de literatură scrisă pe baza jocurilor video pornind de la principiul povestirii transmedia. Acest fenomen presupune extinderea poveștii unui mediu în alte medii diferite, cu scopul de a oferi noi perspective și de a lărgi orizontul universului ficțional inițial.

În lucrarea de față voi analiza jocul video *Dragon Age: Origins* și două dintre romanele scrise după acest joc (*Dragon Age: The Stolen Throne*, *Dragon Age: The Calling*) din perspectiva povestirii transmedia spre a stabili raportul de intertextualitate dintre cele două medii. Voi urmări modul în care se construiește noua poveste, asemănările și deosebirile dintre cele două medii precum și tehnicile narrative utilizate pentru a transpune în textul tipărit secvențe vizuale din universul virtual.

Concluziile acestui studiu vor urmări stabilirea trăsăturilor acestui tip de ficțiune și modul în care se schimbă la nivel social practicile de lectură și consumul cultural, modul în care cititorii se raportează la textul literar și schimbările care apar în relația cititorului cu literatura și ficțiunea.

Transmiterea folclorului – creare – actualizare – receptare

Loredana STRECHE, Universitatea din București

E-mail: loredanastreche@yahoo.com

Keywords: *creare, actualizare, receptare, lăutar, transmitere*

Încă de la jumătatea secolului al XIX-lea, învățarea și transmiterea folclorului era văzută de către familiile de lăutari ca o oportunitate a unui trai decent, având în vedere condițiile anevoioase de existență a acestora. G. Dem. Teodorescu, în discursul de investire la Academia Română, a adus un elogiu lăutarului Petrea Crețul Șolcan din care reiese bogăția moștenită de la tatăl său, vătaful Mihai Crețul. Stăpânirea meșteșugului i-a fost esențială starostelui lăutarilor brăileni în perioada în care a fost necesar să părăsească mănăstirea Bistrița, devenind clăcaș în Brăila. Descendenții lăutarilor învață mestesugul și-l propagă, contribuind la îmbogățirea modalităților de expresie, într-o manieră proprie.

Originalitatea „autorului” folcloric constă în felul în care acesta își pune amprenta personală în procesul de creație, utilizând improvizația, dar ținând cont de anumite stereotipii și de rigorile pe care tradiția le impune. Orice interpretare înseamnă în același timp creație, astfel că fiecare reactualizare a modelului, fiecare interpretare se constituie într-o variantă nouă.⁵

Ierarhizați din punct de vedere al înzestrării, informatorii se pot clasifica în *purtători de folclor* (care acumulează elemente de cultură populară și le redau fără contribuție personală),

⁵ Nicolae Constantinescu, *Lectura textului folcloric*, Editura Minerva, București, 1986.

interpreți (reproduc elementele tradiției într-un stil propriu) și *creatori* (cei care înnoiesc discursul muzical, în spiritul tradiției)⁶.

Cum spunea etnomuzicologul C. Brăiloiu, „lăutarul este supus economiei de piață”, adică cererii și ofertei⁷. E lesne de înțeles că interpretul (și mai ales creatorul), pentru a se păstra în atenția comunității din care face parte, își pliază repertoriul pe preferințele auditoriului. Discursul muzical se metamorfozează în tandem cu modificările condițiilor vieții, având loc o actualizare din care iau naștere creațiile noi.

Mediile tradiționale sunt într-o permanentă schimbare, astfel că presiunea mentalitară și gustul unei comunități determină actualizarea repertoriului lăutarilor, ducând la re-crearea, și transformarea melosului și eposului.

Problema transiterii este nu numai una „internă”, a lumii purtătorilor de folclor, ci mai ales una de receptare. „Pentru opera folclorică, actul de naștere este semnat nu în momentul în care aceasta se obiectivizează pentru prima dată, ci în momentul în care a fost primită (acceptată) de colectivitate”⁸.

Deci, din triunghiul creare - actualizare - receptare, cea din urmă este mai profund responsabilă de adaptare și inovare, fiind similară unui proces de evaluare. Durabilitatea sau dispariția unei creații folclorice este determinată de asimilarea sau „amendarea” acesteia de către comunitate.

Identificarea și analiza stereotipului în imaginea țăranului din serialul *Las Fierbinți*

Anca ȘERBĂNUȚĂ, Universitatea din București

E-mail: aserbanuta@gmail.com

Keywords: *emoții morale, dispreț, dezgust, stereotip, dinamică ingroup-outgroup, produs mediatic*

Audiențele generoase ale serialului *Las Fierbinți* sunt un indiciu că producția atinge teme de interes sau chiar puncte nevralgice pentru publicul din România. Pornind de la premisa că nu atât tehnicile narative, umorul de situație și talentul actoricesc atrag telespectatorii, ci în special anumite elemente stereotipice ale imaginii țăranului și vieții în mediul rural, îmi propun să explorez aceste elemente cu instrumentele pe care le oferă studiul antropologic al emoțiilor morale în dinamica *ingroup-outgroup*, cu accent pe emoțiile de condamnare a celuilalt (*other-condemning emotions*). Cadrul teoretic ales permite înțelegerea emoției ca factor de reglementare în interacțiunea socială (Izard: 1977, Hochschild: 1998), și identificarea disprețului și dezgustului ca emoții de distanțare și delimitare de celălalt (Rozin et al.: 1987, Haidt :2003, Roseman: 2018), dar și legătura constitutivă între emoție și stereotip-prejudecată (Allport: 1954, Tajfel: 1982. Deși orice formă de discurs cultural, și în special un produs mediatic ca *Las Fierbinți* oferă material amplu pentru identificarea factorilor declanșatori ai disprețului și dezgustului, se pune întrebarea cum pot fi folosite aceste instrumente de analiză

⁶ Mihai Pop, *Îndreptar pentru culegerea folclorului*, CCCP, 1967, apud Narcisa Alexandra Știucă, *Cercetarea etnologică de teren, astăzi*, Editura Universității, București, 2007.

⁷ Constantin Brăiloiu – „Despre folclorul muzical în cercetarea monografică” (1929), conferință susținută în fața studenților participanți la cercetările monografice (cf. C. Brăiloiu, *Opere/Oeuvres*, vol. IV, București, Ed. Muzicală, 1986).

⁸ Nicolae Constantinescu, *Lectura textului folcloric*, Editura Minerva, București, 1986.

derivate din antropologia emoțiilor așa încât să se evite excesul de interpretare. Discuție pe exemple din serial.

Discursul antropologic rival central și regional în Spania secolului al XIX-lea

Carmen Elena ȘTEFĂNESCU (POGONICI), Universitatea din Craiova

E-mail: camipogonici@yahoo.es

Keywords: *discurs antropologic, discurs folcloric, romanticism, evoluționism, națiune*

La sfârșitul secolului al XIX-lea, în Spania apar primele cercetări folclorice și etnologice, care foarte curând vor lua două direcții diferite: una, a folclorului naturalist, pe care îl vom întâlni în regiuni ca Madrid, Castilia, Andaluzia și Insulele Canare și al cărui reprezentant va fi Antonio Machado y Alvarez, care a introdus, de fapt, termenul de „folclor” și studiile științifice despre acesta în Spania, prin fondarea în 1881 a *Societății Folclorului Spaniol- El Folk-Lore Español*, după modelul „*Folk-lore Society*” din Londra, creată în 1878; și alta, a folclorului literar-romantic, relaționat cu unele mișcări naționaliste și regionaliste din anumite zone ale Spaniei, în special cele nordice - Catalonia, Țara Bascilor și Galicia, care încearcă o recuperare a identității colective. Dacă primul tip de folclor, care va fi numit și discursul antropologic, va apăra ideea unei țări unite, a unei națiuni spaniole, cu caracter pozitivist și evoluționist, fără a respinge istoria, cel de-al doilea tip, numit și folclor regionalist, se va centra pe întoarcerea la un trecut bazat pe mituri și legende, și nu pe istorie, pe crearea unui sentiment de exaltare în fața obiceiurilor strămoșești, pe care, alături de limbă, le va apăra în fața invaziei modernismului; se va caracteriza printr-un caracter conservator și antievoluționist. În acest sens, vor apărea mișcările *Renaixença* în Catalonia, *Rexurdimiento* în Galicia și *Fuerismo Vasco* în Țara Bascilor. În ceea ce privește orientarea fiecărui discurs, observăm cum contrastul este tot mai mare: discursul antropologic spaniol este influențat de ideologia liberală și progresistă franceză, inclusiv de un anticlericalism de caracter englezesc, iar discursul folcloric se va dirija după teoriile naționaliste și conservatoare, după romanticismul și idealismul german și după dogmele creștinătății catolice. Tot ceea ce este susținut de discursul antropologic este respins și ignorat de discursul folcloric, astfel încât este aproape imposibil de găsit o punte de legătură între cele două discursuri.

Cântărețe și lăutărese în cultura muzicală românească

Alin TROCAN, Universitatea din București

E-mail: alin.trocan89@gmail.com

Keywords: *lăutar, femeie, muzică, cântăreață, mentalități*

În cultura românească regăsim imaginea cântăreței alături de o mai mică sau mai mare orchestră, indiferent că vorbim despre muzică pop, populară, de operă, operetă șamd. Ideea prezenței feminine într-un ansamblu muzical, de obicei dominat numeric de bărbați, este una obișnuită pentru societatea contemporană și vom vedea că de la diseusele, sopranele și vocile feminine celebre din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, expunerea publică a femeii în postura de lăutar și/sau solistă a presupus un lung drum.

Modelele precum Maria Tănase, Maria Lătărețu, Ioana Radu ș.a.m.d. au avut parte de o prezență constantă pentru public prin intermediul mijloacelor de difuzare – radio, case de discuri, publicații scrise, și sunt de fapt printre primele exemple feminine moderne de profesioniste din muzica populară și lăutărească. În perioada comunistă, mass media românească include în emisiunile difuzate și materiale audio ale unor cântărețe de origine rromă – Maria Lătărețu, Gena Bârsan, Măriuca Matache, Romica Puceanu, Gabi Luncă, însă prezența lor nu este nici pe departe proporțională cu aparițiile cântărețelor de muzică populară. Foarte important de adăugat este că de la începutul secolului al XX-lea și continuând cu perioada postbelică, întâlnim frecvent prezența femeilor în tarafuri sau în formații, lucru devenit azi aproape o necesitate culturală, privită din perspectiva lăutarilor și vom vedea și de ce.

Ideea celebrității sau a expunerii publice nu este decât unul dintre argumentele despre care vom vorbi. Pe lângă activitatea profesională lăutărească, solista, cântăreața trebuia să fie și mamă, soție, gospodină și în plus avea și îndatoriri casnice și o serie de prejudecăți de înfruntat.

Multiculturalism și aculturație în narațiunile balcanice la Nastratin Hogeia

Claudia TUNCEL, Universitatea din București

E-mail: claudia.tuncel@gmail.com

Keywords: *aculturație, multiculturalism, Nastratin Hogeia, creații orale, Balcani*

Procesul de aculturație implică interacțiuni sau contacte directe pe termen lung între grupuri etnice ce conviețuiesc în același spațiu rezultând într-un transfer de cultură, pe când multiculturalismul vine în întâmpinarea nevoilor acestor grupuri etnice de a își păstra identitatea culturală. Urmele influenței Imperiului Otoman asupra Țărilor Române și a întregii regiuni balcanice timp de mai multe secole s-au regăsit – și uneori încă mai există – în multe aspecte ale vieții, de la port, obiceiuri și arhitectură până la creațiile orale, acestea din urmă împărtășind teme și motive comune în snoave și anecdote cum sunt cele cu Nastratin Hogeia. Lucrarea de față își propune studiul acestui erou popular prin prisma fenomenului de aculturație, urmărind motive folclorice regăsite în anecdotele turcești și asimilate în Balcani sau în spațiul românesc fie păstrând figura lui Hogeia, fie transferându-se la alți eroi populari la noi precum Till Buhoglundă, Păcală sau Cacavela. Deși calea pe care au ajuns aceste motive în cultura noastră nu este liniară - din Asia Centrală în Imperiul Otoman și apoi în Balcani - întrucât unele anecdote au circulat mai întâi în Europa Occidentală și apoi au ajuns la noi pe filieră vestică, îmi propun să analizez multiculturalismul lui Nastratin Hogeia în Balcani și totodată în ce măsură se poate vorbi de transfer cultural prin acest personaj din perspectiva dominației otomane și a vecinătății la sud cu popoarele balcanice.

Contribuții la cunoașterea și întregirea zestrei culturale bulgare din Banatul românesc prin apelul la memoria culturală

Kalinca-Andreea VELCSOV, Universitatea din București

E-mail: andreea.velcsov@gmail.com

Keywords: *memoria culturală, minorități, bulgari, dialect, diversitate culturală*

Minoritatea pe plan cultural reprezintă o amprentă a spațiului multicultural reprezentativ al acesteia. Acest studiu reprezintă o contribuție de memorie culturală (socio-culturală) prin care se demonstrează faptul că amintirea de familie reprezintă un argument de memorie culturală pentru îmbogățirea memoriei și diversității culturale și lingvistice despre comunitatea de bulgari dintr-un sat bulgăresc: Dudeștii Vechi care reprezintă o minoritate a Banatului românesc. Aceștia au o deosebită responsabilitate față de diversitatea societății, reprezentând însăși esența multiculturalității prin organizarea diferitor activități, prin crearea de material și zestre culturală în altă limbă sau dialect în diverse domenii de cultură. Studiul conține și contribuția memoriei personale, dar și familiale, proximale care face apel la un proces de introspecție a amintirii. Memoria culturală argumentată prin amintirea personală reprezintă contribuția personală care ordonată cronologic poate fi comparată istoric cu diverse evenimente. Fiecare mărturie din comunitatea minoritară reprezintă o sursă de memorie culturală, o sursă de amintire, o contribuție la întregirea și la îmbogățirea memoriei bulgarilor din Dudeștii Vechi din Banatul românesc.

Patrimonializarea narațiunilor personale, de familie au aplicabilitate în cercetarea literaturii prin contribuția la memoria culturală.

Apele minerale: reprezentări comerciale și identități de marcă în spațiul european (schiță pentru o scurtă istorie a categoriei)

Valentina VESLER, Universitatea din București

E-mail: valentina.vesler@gmail.com

Keywords: apă minerală îmbuteliată, simbolismul produsului, consumatorism, identitate de marcă, branding, design de ambalaj

Apa, această substanță aparent banală și plictisitoare, dar atât de prezentă în viața noastră se dovedește a fi una dintre marile povești din istoria omenirii. Industria de branding, a construcției de identitate de marcă pare să fie cea care a reușit să transforme un bun „liber”, într-una din cele mai mari surse de venit. Parcursul a fost lung, dar întotdeauna s-a bazat pe nevoia de la baza piramidei lui Maslow. Nici unul dintre produsele de bază nu suportă o mai mare versatilitate, un spectru atât de larg de învelișuri identitare, care să fie reprezentări ale țesăturii antropologice a societății. Instrucțiunile de lucru ar fi putut fi redactate rudimentar, după cum urmează: „Adaugă valoare unui *lichid incolor, fără miros, fără gust, compus hidrogenat al oxigenului, care formează unul dintre învelișurile Pământului* (DEX, Academia Română, Universul Enciclopedic), care este disponibil în mod gratuit practic pretutindeni.” Pare o provocare imposibilă. Cu toate acestea, datorită unei combinații inteligente de nume de marcă, ambalaj și semnificații, apa este transportată în prezent în întreaga lume și este disponibilă ca produs diferențiat peste tot. Proiectul de cercetare urmărește evoluția acestui fenomen și factorii care au condus la succesul acestuia. Un factor cheie este simbolismul social inclus pe ambalaj și capacitatea lui de a îi conferi un statut, identitate. Fiindcă produsul în sine, conținutul, și anume apa, este aparent prea puțin diferențiat, ambalajul alături de narativul ce determină construcția identitară de marcă ajung să capete o importanță probabil incomparabilă cu cea a calităților intrinseci ale produsului de consum. Sunt explorați factorii culturali, sociali și de mediu care contribuie la formarea identității de marcă și ce determină succesul apei

îmbuteliate, cu accent pe apele minerale din Europa, de-a lungul istoriei, invocând cu precădere manifestările contemporane ale construcției de marcă, modurile în care semnificațiile culturale bogate ale apei sunt utilizate în marketing și branding.